

نقش تعاونی‌های زنان روستایی در توانمندسازی اعضا

پوریا عطائی^{۱*} و ناصر زمانی میاندهشتی^۲

۱، دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز، ۲، اسنادیاریار بخش

ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

(تاریخ دریافت: ۸۹/۱۲/۹ - تاریخ تصویب: ۹۰/۵/۲۳)

چکیده

شرکت‌های تعاونی زنان به عنوان محیطی اجتماعی، زمینه‌ای را فراهم می‌سازد تا زنان بیرون از خانه و در متن جامعه خود به مشارکت در امور بپردازند و حتی در سطوح عالی در متن تصمیم‌گیری‌های جامعه قرار گیرند و به نوعی باعث توانمند شدن اعضای خود در ابعاد مختلف نظیر اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و روانی شود. این پژوهش برای بررسی نقش تعاونی‌های زنان روستایی در توانمندسازی اعضا، بصورت کیفی - کمی انجام گردید. جامعه آماری پژوهش ۴۰۰ نفر از اعضای تعاونی زنان تفتیان استان فارس می‌باشد. بخش کیفی پژوهش با استفاده از روش عکاسی و تحلیل انتقادی و مصاحبه و بخش کمی توسط پرسشنامه اجرا شد. روایی صوری پرسشنامه توسط اساتید مجرب تأیید شد و آلفای کرونباخ مربوط به متغیرهای اصلی پرسشنامه از ۰/۸۱ تا ۰/۹۴ بود. یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد که توانمندی روانی و اقتصادی بیش از همه صورت پذیرفته است و توانمندی اجتماعی-فرهنگی و خانوادگی رتبه‌های بعدی را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین، نتایج نشان دهنده این موضوع بود که اعضا در سطح متوسطی از توانمندی قرار دارند. اما با توجه به اینکه تعاونی مورد نظر دو روستا را تحت پوشش خود قرار داده است، باید ساز و کارهایی تعیین شود تا به نیازهای هر دو روستا توجه لازم صورت گیرد.

واژه‌های کلیدی: تعاونی، تعاونی زنان، توانمندسازی، توانمندسازی زنان، "عکاسی و تحلیل

انتقادی" (Photovoice).

مقدمه

حقوق بشر در ارتباط است (Jackson, 2010). با ایجاد تعاونی زنان شرایط به نحوی مهیا می‌شود تا اعضا از طریق اشتغال در فعالیت‌های اقتصادی اجتماعی جامعه خود وارد زندگی نوینی که سراسر تلاش و کوشش است بشوند. به علاوه در تأمین درآمد خانواده و افزایش آن نقشی را ایفا کنند. در یک نگاه کلی، ویژگی‌های مثبت و ارزنده تشکیل این شرکت‌ها، ایجاد و تقویت روحیه تعاون، همکاری، مشارکت، تأمین نیازمندی‌های معیشتی

زنان به عنوان عامل مؤثر در امور مختلف کشاورزی، اقتصادی و اجتماعی و از نظر مشارکت نیروی انسانی مورد نیاز در جامعه سهم بسزایی دارند. لذا این نیاز احساس می‌شود که می‌بایست زنان روستایی در زمینه‌های مختلفی توانمند شوند تا از این طریق بتوانند نقش خود را در جامعه بیشتر نمایان کنند. زیرا توانمندسازی زنان با کیفیت زندگی و مسایل اساسی

Kanungo & Eylon & Bamberger) به نقل از (Conger, 2000) توانمندسازی را به عنوان یک پدیده انگیزشی تعریف می‌کند که پیرامون مفهوم خودسودمندی و خودتأثیری می‌چرخد (حس سلطه شخصی). ولی افراد دیگری نظیر Velthouse & Thomas اگرچه استدلال می‌کنند که توانمندسازی باید این دید را بدهد که یک مجموعه چند منظری از ادراکات است، علاوه بر خودسودمندی، همچنین باید ترکیبی از مفاهیم معنی‌داری، خودتعیینی و خودتأثیری نیز باشد. پروژه‌های توانمندسازی و مداخله‌گری‌ها بر انتقال مستقیم دانش درخور و مناسب، مهارت و منابع، به گروه‌های به حاشیه رانده شده تأکید دارد (Jonsson, 2010).

از تعاریف مختلفی که ذکر شد، تعریفی که فرخی (Farrokhi, 1995) ارائه داده است، برای توانمندسازی زنان در این تحقیق مدنظر قرار گرفته است. دلیل آن نیز توجه به نکاتی نظیر: آگاهی از نیازها و ایجاد انگیزه جهت دستیابی به اهداف و همچنین ایجاد توانایی‌های در خود، که برای عملی ساختن اهداف لازم است، می‌باشد.

توانمندسازی دارای موضوعیتی چند بعدی است که می‌تواند در ابعاد مختلف تحقق یابد. Parveen (2007) توانمندسازی زنان را وابسته به دامنه‌ای از عوامل می‌داند که ابعاد روانی، شناختی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را شامل می‌شود. Malhotra (2003) شش بعد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، خانوادگی، قانونی و حقوقی، سیاسی و روانی را در توانمندسازی زنان مدنظر قرار می‌دهد. در این تحقیق مفهوم توانمندسازی بر اساس چهار بعد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، خانوادگی و روانی مورد بررسی قرار گرفته است که در بیش‌تر منابع مورد توجه بوده است. در بعد اقتصادی، آن دسته از توانایی‌هایی مطرح می‌شود که افراد را به انجام فعالیت‌های درآمدزا و کسب استقلال مالی رهنمون می‌سازد. در بعد روانی آن دسته از موضوعاتی را شامل می‌شود که در ارتباط با احساس و عقاید افراد می‌باشد و بوسیله فرد می‌تواند تغییر یابد (Salari, 2007). منظور از بعد اجتماعی-فرهنگی، ظهور و پایداری زنان در عرصه‌های اجتماعی، دسترسی به فرصت‌های اجتماعی، مشارکت در

و حرفه‌ای کشاورزان و روستاییان، فراهم نمودن امکانات تولید، بهبود سطح درآمد و زندگی جامعه روستایی، افزایش کارایی، ارتقا سطح آگاهی و رشد ویژگی‌های شخصیتی نظیر خودگرایی، آشنایی با تکنولوژی، علوم جدید، دانش روز، قانون و مقررات و بسط آن به سطوح زندگی خانواده، اشتغال و افزایش تولید می‌باشد (Chellapan, 2000).

اهمیت پرداختن به این موضوع و مسئله را می‌توان از چند جنبه بیان نمود. ابتدا اینکه توجه و شناخت چندان زیادی در مورد نقش تعاونی‌های زنان به عنوان تشکلی مردمی بر توانمندسازی اعضا در ابعاد مختلف وجود ندارد، به خصوص در تعاونی مورد مطالعه که یک نمونه موفق می‌باشد، تحقیقاتی پیرامون آن صورت نگرفته است.

نظریه‌های توانمندسازی براساس نوشته‌های فمینیست‌ها و تجارب کشورهای جهان سوم شکل گرفته است و به عنوان یک استراتژی، موقعیت زنان در جهان سوم را به تدریج تغییر می‌دهد. از نظر فمینیست‌های لیبرال، زن و مرد مانند هم هستند. آنها دلایل موقعیت پایین‌تر زنان را ناشی از کمتر بودن فرصت‌های زنان، فقدان یا اندک بودن میزان تعلیم و تربیت و محدودیت‌های خانوادگی می‌دانند (Valerie, 1999). معانی مختلفی از توانمندسازی در لغتنامه‌های گوناگون وجود دارد که می‌تواند دامنه‌ای از "دادن قدرت به"، و "دادن ظرفیت انجام برخی فعالیت‌های ذهنی یا فیزیکی" تا "محول کردن اختیار برای حقوق قانونی" باشد (Karlekar, 2004). اما صاحب‌نظران تعاریف گوناگونی برای توانمندسازی ارائه داده‌اند:

از نظر کتابی و همکاران (Ketabi et al., 2003) توانمندسازی فرآیندی است که طی آن افراد برای غلبه بر موانع پیشرفت، فعالیت‌هایی انجام می‌دهند که باعث تسلط آنها در تعیین سرنوشت خود می‌شود. این واژه به مفهوم غلبه بر نابرابری‌های بنیانی است. بر اساس تعریف فرخی (Farrokhi, 1995) توانمندسازی مراحل مختلفی است که یک زن طی آن از نیازها و خواسته‌های درونی خود آگاه و انگیزه و جرأت دستیابی به هدف مورد نظر را در خود تقویت و به همراه آن توانایی و شایستگی لازم برای عملی ساختن آن را در خود ایجاد می‌کند.

مواد و روش‌ها

در این پژوهش از روش مطالعه موردی استفاده شده است. مطالعه موردی به عنوان پارادایم غالب در بررسی و تحقیق در مورد پدیده‌های حال حاضر و درون زمینه واقعی از زندگی می‌باشد (Ke, 2008). در این پژوهش از طرح‌های مبتنی بر سه‌سویه‌سازی (سه‌سویه‌سازی متدولوژیک) استفاده شده است. سه‌سویه‌سازی متدولوژیک به مفهوم استفاده از روش‌های چندگانه برای مطالعه یک مسأله یا مشکل واحد، از قبیل مصاحبه‌ها، مشاهده‌ها، پرسشنامه‌ها و اسناد است. دلیل استفاده از سه‌سویه‌سازی این است که، با بکاربردن بیش از یک رهیافت برای جمع‌آوری داده‌ها به محقق این اجازه داده می‌شود که نقاط قوت را ترکیب نموده و برخی از نواقص هر منبع داده را تصحیح نماید. با این وجود سه‌سویه‌سازی بسیار پرهزینه است (Patton, 1987). طرح سه‌سویه‌سازی مورد استفاده در این تحقیق بر اساس "عکاسی و تحلیل انتقادی"، مصاحبه عمیق و پرسشنامه می‌باشد. در قسمت کیفی تحقیق، از روش "عکاسی و تحلیل انتقادی" و مصاحبه عمیق استفاده شده است. یکی از روش‌های بکارگرفته شده در این تحقیق "عکاسی و تحلیل انتقادی" می‌باشد، که پایه و اساسی مشارکتی دارد و جزء روش‌های کیفی در تحقیق می‌باشد که به دلیل داشتن چنین ویژگی‌هایی و همچنین استفاده کم‌تر در تحقیقات ترویج و توسعه روستایی، مورد استفاده قرار گرفته است. در جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبه، از روش گلوله برفی استفاده شد. دلیل استفاده از این رهیافت جستجوی افرادی بود که از نظر اطلاعات مورد نظر قوی هستند یا مورد‌های کلیدی می‌باشند. تعداد افراد مورد مصاحبه، ۱۵ نفر از اعضای تعاونی بودند. تحلیل بخش کیفی تحقیق با استفاده از روش کدگذاری و توسعه سیستم‌های طبقه‌بندی می‌باشد که بصورت یک فرآیند انجام گرفت که این فرآیند شامل: ضبط صحبت‌های افراد، روی کاغذ آوردن صحبت‌ها، کدگذاری صحبت‌ها و در نهایت طبقه‌بندی آنها می‌باشد. بخش کمی نیز با استفاده از پرسشنامه و جمع‌آوری داده‌ها از طریق آن، صورت گرفته است. پرسشنامه مورد نظر از هفت بخش تشکیل شده بود که چهار بخش آن مربوط به ابعاد توانمندسازی

فعالیت‌های اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی، تغییر در هنجارهای مردسالاری و تعهد به آموزش دختران می‌باشد. در بعد خانوادگی نیز کنترل بر روابط زناشویی، داشتن اختیار و تصمیم‌گیری در خانواده، کنترل بر انتخاب همسر و زمان ازدواج و مواردی از این قبیل را شامل می‌شود (Malhotra, 2003).

عوامل نیز وجود دارند که می‌توانند بر توانمندسازی زنان تأثیر گذار باشند. بر اساس بسیاری از تحقیقات، تحصیلات و ایجاد ظرفیت از وجوه کلیدی فرآیند توانمندسازی می‌باشند (Spreitzer, 1996). Ketabi et al., (2003) در پژوهشی عواملی چون تحصیلات بالا، دسترسی به منابع مالی، برخورداری از سلامتی، داشتن حق مالکیت قانونی، برداشتن تبعیض در بازار کار و حذف نگرش‌های سنتی را در افزایش توانمندسازی زنان مؤثر می‌دانند. همچنین Ghoul Pour et al. (2006) در پژوهش خود نقش تحصیلات رسمی و میزان درآمد را در توانمندسازی زنان عامل مؤثری می‌دانند. از جمله اقدامات دیگری که می‌تواند منجر به توانمندی شود، آموزش به زنان از طریق برگزاری کلاس‌های آموزشی در مورد عزت نفس، فواید توانمندسازی، آگاهی جنسیتی، کسب شایستگی و اطمینان بکار بستن دانش و مهارت مناسب است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که مشارکت زنان در تعاونی‌ها توانمندسازی اقتصادی، اجتماعی و روانشناختی آنان را در پی دارد. بر پایه یافته‌های پژوهشی، زنان عضو در تعاونی‌ها رضایت بیش‌تری از زندگی نشان می‌دهند و در کنار برخورداری از استقلال نسبی مالی، مشارکت اجتماعی گسترده‌تری نیز در جامعه دارند (Shabanali Fami et al. 2004) به نقل از Soltani، در نهایت هدف اصلی این پژوهش پاسخ به سؤالات زیر می‌باشد:

- میزان توانمندی اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، خانوادگی و روانی اعضا در چه سطحی می‌باشد؟
- آیا تعاونی نقشی در توانمندسازی اعضا در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، خانوادگی و روانی داشته است؟
- عوامل همبسته با ارتقا توانمندی اعضا چه می‌باشند؟

“عکاسی و تحلیل انتقادی” در مطالعه به عنوان موردی برای توصیف ترکیب فلسفه مشارکت و ابزار بصری در نظر گرفته می‌شود (Gotschi, 2008).

جدول ۱- ابعاد تجزیه و تحلیل برای “عکاسی و تحلیل انتقادی”

سؤال تحقیق	ابعاد تجزیه و تحلیل
تصاویر توسط چه کسی گرفته شده است؟	فرآیند
چه کسی در مورد تصاویر صحبت می‌کند؟	محتوا
چه نوع تصاویری گرفته شده است؟ چه چیزی در این تصویر نمایش داده شده است؟	تفسیر اعضا از تصاویر

منبع: (Gotschi, 2008)

به طور کلی، سطوح کار شامل فرآیند گرفتن عکس و تجزیه و تحلیل آنها، مضمون تصاویر، بیانات اعضا در مورد عکس‌ها و آرایه نهایی است. به دلیل مشارکتی بودن این روش، ابتدا می‌بایست افراد را از فرآیند تحقیق آگاه نمود. در نتیجه قبل از شروع پژوهش، برای اینکه اهالی روستا انگیزه‌ای داشته باشند تا در تحقیق همکاری کنند، مسابقه عکسی با موضوع نقش تعاونی‌های زنان در توانمندسازی اعضا ترتیب داده شد. در این مسابقه تصمیم گرفته شد تا به صاحبان بهترین عکس‌ها جوایزی اهدا شود. بعد از اعلام برگزاری مسابقه در سطح روستا، جلسه‌ای جهت توجیه افراد برپا شد و تمام کسانی که تمایل به مشارکت در تحقیق داشتند حضور پیدا کردند. در این جلسه ۱۲ نفر از زنان عضو تعاونی حضور پیدا نمودند و آمادگی خود را جهت مشارکت در پژوهش اعلام کردند. در این جلسه به بحث گروهی پرداخته شد. مبنای بحث گروهی، شرح دادن اهداف تحقیق بود و همچنین در مورد موضوع عکس‌هایی که قرار بود گرفته شود بحث صورت گرفت. در ادامه، زمانی معین (سه هفته) در اختیار افراد قرار داده شد تا فرصت کافی داشته باشند که در مورد موضوع به تفکر بپردازند و عکس‌های مرتبطی را در آن زمینه بگیرند. در این مدت می‌بایست روند عکس‌هایی که توسط افراد گرفته می‌شود را پیگیری نمود تا افراد عکس‌های متناسبی را تهیه کنند و انگیزه لازم را جهت ادامه مشارکت داشته باشند. در این مدت سه مرتبه به روستا مراجعه و با

(اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، خانوادگی و روانی)، یک بخش مربوط به رضایت از عضویت در تعاونی (۱۰ گویه) و دو بخش دیگر آن ویژگی‌های فردی و خانوادگی اعضا را شامل می‌شد که برای ابعاد و رضایت از تعاونی طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (کاملاً مخالف، مخالف، نظری ندارم، موافق و کاملاً موافق) به عنوان پاسخ در نظر گرفته شد. همچنین ابعاد اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی هر یک توسط نه گویه، خانوادگی شش گویه و بعد روانی نیز توسط ۳۰ گویه مورد سنجش قرار گرفته شد. داده‌پردازی و برآوردهای پژوهش نیز با نرم‌افزار SPSS، نسخه ۱۵ انجام پذیرفت. روایی صوری پرسشنامه توسط صاحب‌نظران دانشگاهی و اجرایی تأیید شده است و برای بررسی پایایی آن نیز آزمون پایلوتی گرفته شد که آلفای کرونباخ آن از ۰/۸۱ تا ۰/۹۴ بدست آمد. جامعه آماری مورد پژوهش، تمامی زنان عضو تعاونی تفیهان ۴۱۸ عضو که در روستای تفیهان ۳۴۱ نفر و در روستای اسماعیل آباد ۷۷ نفر عضو تعاونی می‌باشند) با میانگین سنی ۱۶ تا ۷۵ سال را شامل می‌شود. در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری تصافی طبقه‌بندی شده، استفاده به عمل آمده است. حجم نمونه آماری بر اساس جدول مورگان ۲۰۰ نفر برآورد شد و تعداد نمونه در هر روستا نیز با گرفتن تناسب بین تعداد افراد عضو در هر دو روستا مشخص شد که در روستای تفیهان ۱۶۳ نفر و در روستای اسماعیل آباد ۳۷ نفر عضو تخمین زده شد.

“عکاسی و تحلیل انتقادی Wang et al. توسعه یافته است و برای اولین بار توسط زنان روستا در مناطق روستایی چین استفاده شد که بر سه برداشت عمده نظری استوار است. ۱. رویکرد پائولو فریر در مورد آموزش انتقادی. ۲. مبنای نظری آرایه شده توسط تنوری فمینیست. ۳. سومین مضمون شامل رهیافت مبنی بر اجتماع و عکاسی می‌باشد (Wang & Burris, 1997). در “عکاسی و تحلیل انتقادی” مشارکت‌کنندگان، جهان خود را با عکس‌های خود نمایش می‌دهند که به تجزیه و تحلیل مفهوم خویش می‌پردازند (Wilson et al., 2007). “عکاسی و تحلیل انتقادی” به عنوان یک روش‌شناسی شناخته می‌شود که برای بیان شرایط تاریخی، نهادی، اجتماعی و سیاسی که به مشکلات فردی و اجتماعی مربوط می‌شوند، بکار می‌رود (Wang et al., 2004).

قبیل، برگزاری کلاس‌های آموزشی و مهارت آموزی نظیر: خیاطی، پرورش قارچ، روان‌شناسی، مشاوره خانواده، کارآفرینی، آشپزی، ایجاد اشتغال برای زنان بی‌سرپرست روستا، بازدید از تعاونی‌های موفق در سطح استان و کشور، ارایه وام به اعضای تعاونی، برپایی نمایشگاه و عرضه محصولات تولیدی تعاونی و اعضای آن، اشاره کرد.

نتایج و بحث

خصوصیات پاسخگویان

بر طبق نتایج توصیفی، پاسخگویان مورد مطالعه بین گروه سنی ۱۶ تا ۷۵ سال قرار دارند. از نظر تحصیلات، ۱۲ درصد بی‌سواد، ۱۲ درصد سواد خواندن و نوشتن، ۳۶ درصد سیکل، ۳۱ درصد دیپلم و ۹ درصد در حد لیسانس سواد داشتند. شغل اصلی اکثریت اعضای تعاونی خانه‌داری (۸۳ درصد) می‌باشد و سایر اعضا در شغل‌هایی نظیر باغداری، زراعت، دامپروری، شغل آزاد و دولتی پراکنده هستند. بیش‌ترین میزان سابقه عضویت در تعاونی ۱۳ سال و کم‌ترین سابقه ۴ سال می‌باشد. با توجه به میزان استفاده از وام، حدود ۸۵ درصد از اعضا از تعاونی مورد نظر وام دریافت نموده‌اند. از نظر میزان درآمد ماهیانه خانوار، ۱.۵ درصد کم‌تر از ۱۰۰ هزار تومان، ۱.۵ درصد بین ۱۰۰ تا ۲۰۰، ۴.۵ درصد بین ۲۰۰ تا ۳۰۰، ۴۳ درصد بین ۳۰۰ تا ۴۰۰ و ۳۶ درصد بیش از ۴۰۰ هزار تومان درآمد دارند. از نظر بعد خانوار، اکثر خانواده‌های مورد بررسی (۴۹ درصد) به خانوارهای ۴ و ۵ نفره متعلق هستند.

یافته‌های حاصل از "عکاسی و تحلیل انتقادی"

یافته‌هایی که از "عکاسی و تحلیل انتقادی" بدست آمد توسط یکی از روش‌های تجزیه و تحلیل کیفی مورد بررسی قرار گرفت. روش تجزیه و تحلیل مورد استفاده در این قسمت کدگذاری و توسعه سیستم‌های طبقه‌بندی است که شامل فرآیند: ضبط صحبت‌های افراد، روی کاغذ آوردن صحبت‌ها، کدگذاری صحبت‌ها و در نهایت طبقه‌بندی آنها می‌باشد (Liamputtong, 2009). بعد از آنکه به صحبت‌های اعضا گوش داده شد، می‌بایست آن صحبت‌ها روی کاغذ آورده شود. سپس باید به دقت و خط به خط رونویسی‌هایی که صورت

مشارکت‌کنندگان ملاقات‌هایی ترتیب داده شد. در این پیگیری عکس‌هایی که توسط مشارکت‌کنندگان تهیه شده بود، مورد مشاهده قرار گرفته شد، تا از این طریق افراد از روند تحقیق و موضوع تصاویر دور نشوند. همچنین، این پیگیری انگیزه‌ای شود تا افراد همچنان در تحقیق مشارکت داشته باشند. پس از تهیه و کامل شدن عکس‌ها توسط افراد، به انتخاب عکس‌های مناسب اقدام شد. انتخاب عکس‌های مناسب بر اساس ارتباط آنها با موضوع پژوهش، وضوح و کیفیت تصاویر می‌باشد که توسط پژوهشگر صورت پذیرفت. در نهایت ۱۱ عکس جهت بحث در مورد آنها انتخاب و پنج عکس نیز حذف گردید. در جلسه نهایی ۱۵ نفر جهت بحث در مورد تصاویر حضور پیدا نمودند. در این جلسه تصاویر منتخب به اعضا بازگردانده شده تا آنان به توضیح در مورد انتخاب تصاویرشان بپردازند.

بحث در مورد تصاویر به وسیله سؤال‌هایی مانند سؤالات زیر تسهیل می‌شود:

- چه چیزی در این عکس است؟
- چرا شما این عکس را گرفته‌اید و چه چیزی به ما می‌گوید؟
- داستان این عکس چیست؟
- چه تعبیر یا ایده دیگری وجود دارد، آیا افراد دیگر نظرات دیگری دارند؟

این پژوهش در تعاونی زنان تفیهان صورت گرفته است. تعاونی مورد نظر در روستای تفیهان (تیون)، دهستان بید زرد، بخش مرکزی در شهرستان شیراز واقع شده است. تعاونی تفیهان در ۱۰ کیلومتری مرکز استان قرار دارد که علاوه بر روستای تفیهان، روستای اسماعیل آباد را نیز تحت پوشش خود قرار داده است. این تعاونی در سال ۱۳۷۷ با ۴۵ عضو و سرمایه ابتدایی ۴۲۰۰۰۰۰ ریال فعالیت خود را آغاز نمود. در حال حاضر این تعاونی با ۴۱۸ عضو و سرمایه‌ای معادل ۱۵۴ میلیون ریال مشغول به فعالیت می‌باشد. این تعاونی توانسته است با ارایه خدمات و فعالیت‌های متنوع به اعضا جز تعاونی‌های موفق در سال ۱۳۸۶ در سطح استان و حتی کشور، از سوی وزارت تعاون و سازمان جهاد کشاورزی معرفی شود. از جمله فعالیت‌ها و خدماتی که این تعاونی به اعضای خود ارایه داده است را می‌توان به مواردی از

گرفته را مورد مطالعه قرار داد و داده‌ها را در واحدهای معنی‌داری جدا کرد. زمانی که قسمت‌های معنی‌دار در جای خود قرار گرفتند، کد گذاری صورت گرفته است. در جدول (۲) تمام اطلاعات حاصل از "عکاسی و تحلیل انتقادی"، کدگذاری و طبقه‌بندی شده است. همانطور که جدول (۲) نشان می‌دهد، نه مورد از مشارکت‌کنندگان به توانمندی اجتماعی - فرهنگی، ۱۳ مورد به توانمندی روانی، ۱۲ مورد به توانمندی اقتصادی، دو مورد به توانمندی خانوادگی و دو مورد نیز به توانمندی سیاسی اشاره نموده‌اند. که نشان دهنده این است که توانمندی روانی و اقتصادی بیش از همه صورت پذیرفته است و توانمندی اجتماعی - فرهنگی، خانوادگی و سیاسی رتبه‌های بعدی را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۲- کدگذاری و طبقه‌بندی پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان "عکاسی و تحلیل انتقادی"

طبقات (ابعاد توانمندسازی)	پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان
اجتماعی-فرهنگی (۹ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - خانه‌داری شده بود شغل اول و آخر خانم‌ها، در صورتی که انسان باید در اجتماع ظاهر شود. - گاهی اوقات باعث شده است که در سازمان از حق و حقوق شرکت دفاع کنم. - با افراد متعددی در اجتماع سر و کله می‌زنم ولی در خانه اینطور نبود. - وقتی فردی کاری در روستا انجام می‌دهد، همه او را می‌شناسند. - از طریق همین ناوایی حج و زیارت‌های مختلفی رفتم. - تعاونی کمک کرد تا دخترم در روستا کلاس نقاشی برپا کند. - تعاونی باعث حضور دخترم در نمایشگاه‌های نقاشی شده است. - کار در کارگاه دستمال کاغذی باعث شده است که جایگاه اجتماعی آنها بالا رود. - فعالیت در کارگاه دستمال کاغذی باعث شده است که در نمایشگاه بین‌المللی شرکت کنیم.
روانی (۱۳ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - سوپر مارکتی که در آن کار می‌کنم نیاز تمام اهالی روستا را برآورده می‌کند و نیاز رفتن به شهر ندارند. - دوستان و اقوام به دلیل اینکه در شرکت عضو هستم از من اطلاعات کسب می‌کنند و با من مشورت می‌کنند. - به عنوان یک عضو تعاونی با دید دیگری به من نگاه می‌کنند و اگر سوالی داشته باشند از من می‌پرسند. - همین شرکت در جلسات باعث می‌شود که قدرت بیان بالا رود و اعتماد بنفس نیز بیش‌تر شود. - وقتی که شاغل نبودم اعتماد بنفس و قدرت تصمیم‌گیری نداشتم ولی الان خیلی بیش‌تر شده است. - باید کار مردم را راه انداخت. - چه کسی فکر می‌کرد که زن بتواند در ناوایی دوام بیاورد ولی این قابل باور شد. - باعث افزایش جرأت و شجاعت من شده است. - تمام کارهای ناوایی را خودمان انجام می‌دهیم. - باعث شده است که دخترم بوسیله کلاس نقاشی اعتماد بنفس‌اش بالا رود و در دانشگاه، رشته نقاشی قبول شود. - علاوه بر نقاشی، باعث شکوفا شدن استعداد دخترم در مجسمه‌سازی شده است. - باعث افزایش اعتماد بنفس شده است که بتواند به بقیه خیاطی آموزش دهد. - خیاطی یک سرگرمی برای ما شده است.
اقتصادی (۱۲ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - قبلاً فقط یک ناوایی در روستا بود ولی با زدن این ناوایی توسط تعاونی هم برای مردم بهتر شد و هم چند نفر از زنان بی-سرپرست مشغول به کار شدند. - من در خانه بیکار بودم و هیچ درآمدی نداشتم ولی از طریق تعاونی در فروشگاه مشغول به کار شدم. - درآمد آنچنانی نداشتم، وامی از تعاونی گرفتم، با بچه‌ها مشورت کردم و دستگاه آبغوره گیری خریدم. - بطور مستقیم و غیر مستقیم در این ناوایی ۱۰ نفر مشغول بکار هستند و درآمدی کسب می‌کنند. - از طریق همین ناوایی پنج تا از بچه‌هایم را عروس و داماد کردم. - وامی که تعاونی به دخترم داد کمک خیلی زیادی برای راه‌اندازی کلاس نقاشی در روستا کرد. - باعث فروش تابلوهای دخترم شد. - دخترم از طریق فروش تابلوها و گرفتن شهریه از بچه‌ها در کلاس نقاشی، شهریه دانشگاه و مخارج خودش را تأمین کرد. - تعاونی کلاس خیاطی گذاشت و تعدادی در خانه خود مشغول به خیاطی برای مردم هستند. - افراد توانسته‌اند کارگاه خیاطی خود را از طریق وام تعاونی ارتقا دهند. - یک سری از افراد هم آموزشگاه خیاطی تشکیل داده‌اند. - تعاونی کارگاه دستمال کاغذی را در اختیار سه نفر از زنان سرپرست خانوار قرار داد تا مشغول به کار شوند و درآمدی - داشته باشند.
خانوادگی (۲ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - یک سرگرمی برای خودم شده است و توانسته‌ام اوقات فراغتم را انتخاب کنم. - از وقتی شاغل شدم در خانه با من مشورت بیش‌تری می‌کنند، هر کاری بخواهند انجام دهند به من می‌گویند.
سیاسی (۲ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - با عضویت در تعاونی باعث شد در یک دوره از انتخابات شورای روستا شرکت کنم. - همانطور که تعاونی توانسته در عضو شورا بودن تأثیر داشته باشد، این عضویت باعث کمک به تعاونی نیز شده است و یک کمک دو جانبه داشته است.

یافته‌های حاصل از مصاحبه یکی از ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق، مصاحبه می‌باشد. مصاحبه یکی از مهم‌ترین و معمول‌ترین تکنیک‌ها در علوم اجتماعی است (Adkins et al., 2005) اطلاعات جمع‌آوری شده توسط مصاحبه نیز بوسیله روش کدگذاری و توسعه سیستم‌های طبقه‌بندی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

در جدول (۳) حاصل کدگذاری و طبقه‌بندی پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان را می‌توان مشاهده نمود. باتوجه به این جدول، هشت مورد از مصاحبه‌شوندگان به توانمندی اجتماعی - فرهنگی، ۱۰ مورد به توانمندی روانی، ۱۲ مورد به توانمندی اقتصادی، شش مورد به توانمندی خانوادگی و یک مورد نیز به توانمندی سیاسی اشاره نموده‌اند.

جدول ۳- کدگذاری و طبقه‌بندی پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان

طبقات (ابعاد توانمندسازی)	پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان
اجتماعی-فرهنگی (۸ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - در این شرکت تجربه‌های خوبی داشتم، هم اجتماعی و هم فرهنگی. در هر جایی برای من یک تجربه خوبی داشته است. - در این چند سال تجربه‌ام زیاد شده است و دوست دارم علمم را بالاتر ببرم دانشگاه بروم. - زن باید نقش خودش را در جامعه پررنگ کند نه مثل یک مداد کم رنگ باشد که کسی نبینتش. - قبلاً تعاونی را مثل یک درخت تک شاخه می‌دیدم ولی الان اینطور نیست. - در این سه سال که مدیر عامل بودم به اندازه شش سال برام تجربه داشته است و دیدم عوض شده است. - عضویت در هیئت مدیره باعث شد تا دیدم نسبت به زنان و فعالیت‌های آنها تغییر و گسترش پیدا کند. - عضویت در هیئت مدیره باعث اجتماعی شدن زنان می‌شود. - باعث شرکت در جشن‌ها و راهپیمایی‌های مختلف شده است.
روانی (۱۰ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - دوست‌های خودم که شرکت‌هایی مثل من داشتند از من مشورت می‌خواستند. - همه چیز دست مردان نیست و زنان نیز می‌توانند کارهای بزرگی انجام دهند و یک اعتماد بنفس آدم پیدا می‌کند. - قدر فرصت‌هایم را می‌دانم و نمی‌گذارم هدر رود. - هر کسی را بهر کاری ساختن، بالاخره در یک زمینه هست که استعدادش را داشته باشد. - هر کسی که وجه اجتماعی‌اش تغییر کند صد در صد اعتماد بقیه هم نسبت به او تغییر می‌کند. - هر کسی از نظر اجتماعی در یک سطحی قرار دارد که اعتماد مردم نیز در آن سطح است. - کلاس‌هایی که برای اعضا می‌گذاشتیم هیچ سودی برای شرکت نداشت فقط می‌خواستیم آنها را توانمند کنیم. - به اعضا می‌خواستیم آگاهی دهیم تا دید آنها عوض شوند و در یک محیط بسته نباشند. - چیزی که باعث شد تعاونی موفق شود صادقانه شدن اعضا با هم بوده است. - عضویت در هیئت مدیره باعث افزایش اعتماد بنفس من شده است.
اقتصادی (۱۲ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - از طریق تعاونی جوجه می‌گرفتیم، بزرگ می‌کردیم و می‌فروختیم. - کلاس‌های خیاطی که تعاونی گذاشت باعث شد تا همه مدرک خیاطی بگیرند و ۲۰ نفر هم مشغول بکار شوند. - باعث شده است که دستم را جلوی کسی دراز نکنم. - در شهرک صنعتی قرار است که شرکتی بزینم و ۲۵ نفر را مشغول بکار کنیم. - مهم‌ترین فعالیتی که تعاونی انجام داده است ایجاد اشتغال برای اعضا است. - با کمک تعاونی یک دامداری برای خودم زدم و نان خودم را خودم در می‌آورم. - آن ۲۰، ۳۰ تومانی که هر نفری در تعاونی گذاشت باعث شده است که سرمایه زیادی ایجاد شود و سود آن به همه اعضا برسد. - با آن سرمایه‌هایی که جمع شده باعث شده است که چندین نفر از زنان در جاهای مختلف مشغول بکار شوند. - تاکسی تلفنی که تعاونی زده است باعث شده است که به اقتصاد روستا کمک کند و راه درآمدی برای اعضا باشد. - همینکه اینجا کار می‌کنم و حقوق می‌گیرم یک منبع درآمد برای من است. - همینکه اینجا کار می‌کنم و بیمه هستم خیلی برایم خوب بوده است.
خانوادگی (۶ کد)	<ul style="list-style-type: none"> - در کلاس‌های آموزشی مثل کارآفرینی، اشتغال‌زایی و بازاریابی که شرکت داشتم خیلی چیزها یاد گرفتم. - قبلاً در خانواده آنقدر قدرت تصمیم‌گیری نداشتیم و دخالت نمی‌کردم ولی الان دیدم عوض شده و تجربه‌ام زیاد شده - است. - قبلاً بازدیدی از یک گاوداری صنعتی داشتیم که چون خودمان نیز دامداری داریم، اطلاعات خود را در اختیار شوهرم نیز گذاشتیم و باعث شد آن را وسعت دهیم. - باعث می‌شود برای خودم برنامه‌ریزی کنم که چطور کارهایم را انجام دهم و مفید باشم. - مادرم، برادرم وقتی می‌خواهند کاری را انجام دهند از من می‌پرسند که این کار را بکنیم یا نکنیم. - وقتی بخواهیم کاری را انجام دهیم همه با هم مشورت می‌کنیم و دیگر فردی تصمیم‌گیری نمی‌شود. - کلاس مشاوره خانواده تأثیر زیادی روی فعالیت‌ها و رفتارم در خانواده گذاشت. - از طریق همین شرکت در انتخابات شرکت کردم.
سیاسی (۱ کد)	

نقش تعاونی در توانمندسازی اعضا

در این قسمت میزان نقش تعاونی در توانمندسازی اعضا در چهار بعد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، خانوادگی و روانی بررسی شده است که به همین منظور میانگین توانمندی اعضا مورد محاسبه قرار گرفته است. با توجه به جدول (۴)، میانگین توانمندی اقتصادی اعضای تعاونی، ۲۸/۳، میانگین توانمندی اجتماعی - فرهنگی ۳۱، میانگین توانمندی خانوادگی ۱۹/۷ و در نهایت میانگین توانمندی روانی ۱۰۴/۶۵ می‌باشد. همچنین این نتایج نشان دهنده این موضوع بود که اعضا در سطح متوسطی از توانمندی قرار دارند. اما تفاوتی بین یافته‌های حاصل از بخش کمی و کیفی وجود دارد. دلیل این تفاوت را می‌توان اینچنین اذعان نمود که استفاده از روش‌های کیفی در پژوهش به خصوص "عکاسی و تحلیل انتقادی"، می‌تواند یک فرآیند یادگیری تلقی شود. در اینگونه روش‌ها با سؤالاتی که از افراد پرسیده می‌شود و موضوعاتی که مورد مشاهده قرار می‌دهند، مسایلی برای مشارکت‌کنندگان آشکار می‌شود که در زندگی فردی آنها اتفاق افتاده است که تا الان به آن دقت نکرده و نامحسوس بوده است.

جدول ۴- نقش تعاونی در توانمندسازی اعضا

ابعاد توانمندسازی	دامنه	میانگین	انحراف معیار
اقتصادی	۹-۴۵	۲۸/۳	۵/۴۱
اجتماعی - فرهنگی	۹-۴۵	۳۱	۵/۸
خانوادگی	۶-۳۰	۱۹/۷	۴/۶۲
روانی	۳۰-۲۷۰	۱۰۴/۶۵	۱۵/۶۵

مقایسه نقش تعاونی در توانمندسازی اعضا در دو روستا با توجه به اینکه تعاونی مورد نظر دو روستای تفیهان و اسماعیل آباد را تحت پوشش قرار داده است، به مقایسه وضعیت توانمندی این دو روستا در چهار بعد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، خانوادگی و روانی پرداخته شده است. بدین منظور از آزمون t استفاده شده است. در این آزمون به مقایسه میانگین‌های بین دو گروه که در این پژوهش دو روستای تفیهان و اسماعیل آباد است، پرداخته می‌شود. نتایج تحقیق نشان داد که در سه بعد (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و روانی) از چهار بعد توانمندسازی، تفاوت معنی‌داری وجود دارد و میزان

توانمندی در روستای تفیهان بیشتر است (جدول ۵). از دلایل احتمالی که باعث ایجاد این تفاوت شده است را می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

بعد مسافتی که روستای اسماعیل آباد از تعاونی دارد. تعاونی مورد نظر در روستای تفیهان مستقر است و احتمال می‌رود که به دلیل وجود فاصله بین این دو روستا ارتباط اهالی روستای اسماعیل آباد با تعاونی نیز کم‌تر باشد. هیئت مدیره تعاونی مورد نظر همه از روستای تفیهان می‌باشند که با این وضع احتمال می‌رود توجه کم‌تری به روستای اسماعیل آباد شود. فعالیت‌ها و اقداماتی که از سوی تعاونی صورت می‌گیرد اغلب در روستای تفیهان اجرا می‌شود. به همین دلیل سایر اعضا در روستای اسماعیل آباد علاقه و اشتیاق کم‌تری نسبت به مشارکت و حضور در فعالیت‌ها را از خود نشان می‌دهند. همچنین اطلاع‌رسانی و آگاهی از فعالیت‌ها و اقدامات تعاونی در روستای اسماعیل آباد کم‌تر صورت می‌پذیرد.

جدول ۵- مقایسه نقش تعاونی در توانمندسازی اعضا در دو روستای اسماعیل آباد و تفیهان

ابعاد توانمندسازی	روستا	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنی‌داری
اقتصادی	اسماعیل آباد	۲۵/۸۱	۵/۳۵	۳/۱۷	*۰/۰۲
	تفیهان	۲۸/۸۷	۵/۲۸		
اجتماعی - فرهنگی	اسماعیل آباد	۲۸/۶۷	۶/۴۳	۲/۴۲	***۰/۰۱
	تفیهان	۳۱/۴۵	۵/۵۲		
خانوادگی	اسماعیل آباد	۱۸/۳	۳/۸۹	۱/۸۹	*۰/۰۶
	تفیهان	۱۹/۹	۴/۷۳		
روانی	اسماعیل آباد	۹۲/۷	۱۵/۸	-۵/۳	***۰/۰۰۱
	تفیهان	۱۰۷/۳	۱۴/۳		

* : معنی‌دار در سطح ۰/۰۵

** : معنی‌دار در سطح ۰/۰۱

میزان رضایت اعضا از تعاونی

در این قسمت میزان رضایت اعضا از تعاونی مورد سنجش قرار گرفته است که بیش‌ترین میانگین هر یک از گویه‌ها به ترتیب در جدول (۶) نشان داده شده است. با توجه به آن، رضایت از منافع دریافتی تعاونی بیش‌ترین و شایستگی هیئت مدیره برای هدایت تعاونی کم‌ترین مورد را به خود اختصاص داده است.

جدول ۶- میزان رضایت پاسخگویان از تعاونی

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	رضایت از عضویت در تعاونی
۱	۱۶/۴۲	۰/۶۸	۴/۱۴	در مجموع، از منفعی که در این تعاونی دریافت می‌کنم، رضایت دارم.
۲	۱۷/۰۳	۰/۷	۴/۱۱	ارتباطات بین هیئت مدیره و اعضا در این تعاونی رضایت‌بخش است.
۳	۱۷/۶۶	۰/۷۱	۴/۰۲	من فکر می‌کنم تصمیم صحیحی برای عضویت در این تعاونی گرفته‌ام.
۴	۱۷/۷۸	۰/۷۴	۴/۱۶	از شانس مساوی اعضا برای عضو هیئت مدیره یا مدیر عامل شدن، راضی هستم.
۵	۱۸/۲	۰/۷۵	۴/۱۲	ارتباطات بین اعضا در این تعاونی خوب به نظر می‌رسد.
۶	۱۹/۲۵	۰/۷۷	۴	از اینکه عضو تعاونی شده‌ام احساس خوب و لذت بخشی دارم.
۷	۱۹/۴۱	۰/۸	۴/۱۲	تصمیمات کلیدی در این تعاونی با دریافت نظرات همه اعضا اتخاذ می‌شود.
۸	۱۹/۵۶	۰/۸۱	۴/۱۴	بطور کلی از عضویت در تعاونی راضی هستم.
۹	۲۰/۱	۰/۸	۳/۹۸	نسبت به خدمات تعاونی احساس رضایت می‌کنم.
۱۰	۲۱/۴۱	۰/۸۵	۳/۹۷	هیئت مدیره شایستگی لازم برای هدایت تعاونی را دارند.

کاملاً مخالف (۱)، مخالف (۲)، نظری ندارم (۳)، موافق (۴) و کاملاً موافق (۵)

عوامل همبسته با ارتقاء توانمندسازی اعضا

با توجه به ویژگی‌های فردی و خانوادگی مورد سؤال در پرسشنامه متغیرهایی که از طریق آزمون همبستگی تحلیل می‌شوند، عبارتند از: شرکت در دوره‌های آموزشی، درآمد ماهیانه خانوار، میزان دریافت وام و رضایت از تعاونی که در جداول زیر نتایج حاصل از تحلیل همبستگی هر یک از متغیرها با ابعاد توانمندسازی، بطور جداگانه ارایه شده است. همانطور که در جدول (۷) نشان داده شده است، بررسی همبستگی بین شرکت در دوره‌های آموزشی و ابعاد توانمندسازی نشان داد که این متغیر با تمام ابعاد توانمندسازی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است. بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت نمود که بین شرکت در دوره‌های آموزشی تعاونی و ابعاد توانمندسازی در جمعیت رابطه معنی‌داری وجود دارد. این یافته بیانگر این نکته است که هر چه اعضا در دوره‌های آموزشی تعاونی شرکت بیش‌تری داشته باشند، میزان توانمندی آنها نیز افزایش خواهد یافت. این نتایج با تحقیقات Spreitzer (1996)، Shakouri (2006)، Ketabi et al (2003)، Ghouli (2006) و Pour et al. مطابقت دارد. همچنین یافته‌های حاصل نشان داد که بین ابعاد توانمندسازی اعضا و وام دریافتی از تعاونی هیچگونه رابطه معنی‌داری وجود ندارد که این

یافته‌ها همخوانی با تحقیقات Shakouri (2006)، Ketabi et al (2003)، Ghouli Pour et al (2006) ندارد. دلیل این عدم همخوانی را می‌توان به اعطای وام تقریباً یکسان به تمام اعضا دانست که این اقدام را می‌توان، برقراری نوعی عدالت اجتماعی قلمداد کرد. بررسی همبستگی بین ابعاد توانمندسازی و درآمد ماهیانه خانوار نشان می‌دهد که میزان درآمد ماهیانه خانوار با ابعاد اقتصادی، خانوادگی و روانی، در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است، اما در بعد اجتماعی-فرهنگی معنی‌داری وجود ندارد. می‌توان اینچنین استنباط نمود، زمانی که درآمد ماهیانه خانوار افزایش می‌یابد، افراد بهتر می‌توانند از منابع مالی استفاده نموده و به عنوان مثال می‌توانند کسب و کاری برای خود فراهم کنند و یا پس‌اندازی برای خود داشته باشند. همچنین باعث می‌شود تا در نگرش‌ها و احساسات خود تغییراتی را صورت دهند و در نتیجه میزان اختیار و تصمیم‌گیری فرد در خانواده افزایش پیدا می‌کند. همانطور که یافته‌های حاصل نشان می‌دهد، همبستگی بین میزان رضایت از تعاونی و تمام ابعاد توانمندسازی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است. بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان قضاوت نمود که بین شرکت در دوره‌های آموزشی تعاونی و ابعاد توانمندسازی در جمعیت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۷- همبستگی بین برخی متغیرهای تحقیق و ابعاد توانمندسازی

متغیر	ابعاد توانمندسازی	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
شرکت در دوره‌های آموزشی تعاونی	اقتصادی	۰/۲۵۶	***
	اجتماعی - فرهنگی	۰/۲۴۴	***
	خانوادگی	۰/۲۷۳	***
	روانی	۰/۴۴۰	***
میزان وام دریافتی	اقتصادی	۰/۰۱۴	
	اجتماعی - فرهنگی	۰/۰۲۲	
	خانوادگی	۰/۰۵۰	
	روانی	۰/۰۲۶	
درآمد ماهیانه خانوار	اقتصادی	۰/۱۹۸	***
	اجتماعی - فرهنگی	۰/۱۲۳	
	خانوادگی	۰/۲۳۳	***
	روانی	۰/۲۵۲	***
رضایت از تعاونی	اقتصادی	۰/۳۶۹	***
	اجتماعی - فرهنگی	۰/۴۷۴	***
	خانوادگی	۰/۳۴۸	***
	روانی	۰/۵۹۹	***

***: معنی دار در سطح ۰/۰۱

توانمندسازی و گروه‌های تحصیلاتی نشان داد که فقط در بعد روانی معنی داری وجود دارد (در سطح ۰/۰۱) و در سایر ابعاد تفاوت معنی داری بدست نیامده است. بنابراین می‌توان اینچنین بیان نمود که، حداقل میانگین یکی از گروه‌های تحصیلاتی با بقیه گروه‌ها در بعد روانی توانمندسازی متفاوت است. این نتایج با تحقیقات (Shakouri, 2006)، (Spreitzer, 1996)، (Ketabi et al., 2003)، (Ghouli Pour et al., 2006) ، مطابقت دارد.

بررسی سطوح مختلف تحصیلی در توانمندسازی یکی دیگر از مواردی که می‌تواند روی توانمندی افراد تأثیر گذار باشد، میزان تحصیلات افراد است. در این پژوهش جهت بررسی این متغیر از آزمون Oneway ANOVA استفاده شده است. در این آزمون بین میانگین‌های گروه‌های مختلف مقایسه صورت می‌گیرد. خلاصه داده‌های حاصل از این آزمون در جدول (۸) ارائه شده است. همانطور که در جدول (۸) نشان داده شده است، مقایسه میانگین‌های بین ابعاد

جدول ۸- مقایسه میانگین‌های ابعاد توانمندسازی و سطوح مختلف تحصیلی

ابعاد توانمندسازی	بیسواد	سواد خواندن و نوشتن	سیکل	دیپلم	لیسانس و بالاتر	F	سطح معنی داری
اقتصادی	۲۷/۸	۲۶/۸	۲۹/۲	۲۷/۸	۲۸/۳	۰/۰۸	۰/۳۶
اجتماعی- فرهنگی	۲۹	۳۲/۱	۳۱/۳	۳۰/۶	۳۰/۸	۰/۹۴	۰/۴۴
خانوادگی	۱۸/۳	۱۹/۵	۱۹/۷	۲۰/۴	۱۸/۵	۱/۱	۰/۳۵
روانی	۹۵/۲	۱۰۱	۱۰۶/۳	۱۰۶/۶	۱۰۸/۴	۳/۱	***

***: معنی دار در سطح ۰/۰۱

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تعاونی‌های زنان روستایی از بدو تأسیس تاکنون با سرعت نسبتاً زیادی رشد و گسترش یافته و مورد استقبال و توجه زیادی از سوی زنان روستایی قرار گرفته است که این استقبال از سوی زنان بی‌جهت نبوده است.

تعاونی‌های زنان به عنوان تشکلی اجتماعی می‌تواند منافع بسیاری را به همراه داشته باشد. یکی از منافع مورد نظر که در این تحقیق هم به آن پرداخته شد، نقش تعاونی‌های زنان در توانمندسازی اعضا می‌باشد. در این پژوهش و با توجه به نتایج حاصل از آن مشخص شد

تا تمام اعضای تعاونی از برنامه های تعاونی آگاه شوند.

- تسهیلات و ابزار لازم، ناکافی و دیر در اختیار تعاونی قرار می‌گیرد. اگر سازمان‌های ذی‌ربط به تعهدات خود در این مورد عمل نمایند، می‌توانند تعاونی را در افزایش توانمندی اقتصادی اعضا یاری نمایند.

- عوامل دخیل در رضایت‌مندی اعضای می‌بایست شناخته و مورد توجه جدی قرار گیرند. با توجه به نتایج تحقیق، به عنوان مثال نوع خدماتی که ارائه می‌شود متناسب با نیازها و علایق اعضا باشد.

- پیشنهاد می‌شود روش "عکاسی و تحلیل انتقادی" توسط محققان دانشگاهی و عوامل اجرایی بیشتر مورد توجه قرار گیرد؛ به این دلیل که "عکاسی و تحلیل انتقادی" خود یک فرآیند یادگیری است و در ارتقای توانمندی‌های مشارکت‌کنندگان تأثیر دارد.

این پژوهش مانند اکثر پژوهش‌های دیگر با محدودیت‌هایی روبه‌رو بوده است. محدودیت‌های نظیر اینکه، جمع کردن اعضا در یک جلسه جهت آشنایی با موضوع تحقیق و روش انجام آن کار دشواری بوده است. و یا اینکه جهت بررسی تأثیر مستقیم تعاونی بر توانمندسازی اعضا از خود اظهاری افراد استفاده شد و میزان توانمندی اعضا قبل از عضویت در تعاونی مورد سنجش قرار گرفته نشد. همچنین پژوهش حاضر، مطالعه موردی بوده و تعمیم‌پذیری زیادی نمی‌تواند داشته باشد.

که نقش تعاونی‌های زنان در توانمند شدن اعضا در ابعاد مختلف قابل چشم‌پوشی نیست که این تأثیر را می‌توان در زندگی روزمره و فعالیت‌های آنان مشاهده نمود. هرچند نتایج نشان داد که میزان توانمندی اعضا در چهار بعد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، خانوادگی و روانی در سطح متوسطی قرار دارد. البته عوامل دیگری نیز می‌توانند در توانمند شدن اعضا سهیم باشند که در این پژوهش نیز به بررسی تعدادی از آنها پرداخته شد که می‌توان میزان تحصیلات اعضا، شرکت در دوره‌های آموزشی، استفاده از تسهیلات مانند وام، میزان درآمد و حتی رضایت از تعاونی را نام برد.

در پایان پیشنهادهایی جهت ارتقای توانمندی اعضا و نقش پررنگ‌تر تعاونی در این امر ارائه می‌شود:

- جهت افزایش توانمندی روانی در اعضا می‌توان افراد موفق که در تعاونی فعالیت دارند را به سازمان‌ها و حتی در سطح روستا معرفی نمود تا علاوه بر ایجاد انگیزه در خود فرد در سایرین نیز این انگیزه نمود پیدا کند.

- با توجه به اینکه تعاونی مورد نظر دو روستا را تحت پوشش خود قرار داده است، باید ساز و کارهایی تعیین شود تا به نیازهای هر دو روستا توجه لازم صورت گیرد. به عنوان مثال تدبیری اتخاذ شود تا از اهالی هر دو روستا در هیئت مدیره حضور داشته باشند.

- میزان اطلاع‌رسانی از اقدامات و فعالیت‌های تعاونی در دو روستای تحت پوشش افزایش یابد

REFERENCES

1. Abdullaheh, H. (1997). The NGO Intervention and Women's Empowerment: The Bangladesh Experience. Retrieved from: www.qweb-kvinno forum.se/papers/hadi.htm.
2. Adkins, M., Holloman, K.A., & Kruse, J. (2005). Network Centric Warfare in the U.S. Navy's Fifth Fleet. *Proceedings of the 38th Hawaii International Conference on System Sciences*. Retrieved from: <http://ieeexplore.ieee.org/iel5/9518/30166/01385324.pdf>.
3. Chellappan, K. (2000). Need for Reformes in Industrial Agricultural Co- operatives, in Co- operatives in the New Millennium, Edited by R.Selvaraiu, *New Delhi, and Vikas publishing House PVT. Ltd.*
4. Eylon, D., & Bamberger, P. (2000). Empowerment Cognitions and Empowerment Acts, Recognizing The Importance of Gender. *Group & Organization Management*, 25(4), 354-372.
5. FAO. (2003). Knowledge: The Uplift and Empowerment of Rural Women. Retrieved from: www.fao.org/sd/2005/kno506-en.htm
6. Farrokhi, T. (1995). Role of women in sustainable development, women's empowerment. *Magazine Cooperation*, 74. (In Farsi).

7. Ghouli Pour, A., Rahimian, A., & Mirzamani, A. (2006). The role of formal education and organizational employment in the Tehran women's empowerment. *Research of Women*, 6(3), 113-132. (In Farsi).
8. Gotschi, E. (2008). *Social Capital and The Smallholder Sector*: Margraf publishers, 153.
9. Jackson, M.A. (2010). *Empowering Women of Nepal: An Experience of Empowerment in the Land of the Himalaya*. M.A Thesis, Prescott College in Adventure Education.
10. Jonsson, J.H. (2010). Beyond Empowerment: Changing Local Communities. *International Social Work*, 53(3), 393-406.
11. Karlekar, M. (2004). A Note on the Empowerment of Women. *Indian Journal of Gender Studies*, 11(2), 145-155.
12. Ke, F. (2008). A Case Study of Computer Gaming for Math: Engaged Learning from Gameplay?. *Computers & Education*, 51, 1609-1620.
13. Ketabi, M., Yazdkhasti B., & Farrokhi Rastabi, Z. (2001). women's empowerment to participate in the development. *Research of Women*, 19(2), 1-20. (In Farsi).
14. Ketabi, M., Yazdkhasti B., & Farrokhi Rastabi, Z. (2003). Preconditions and obstacles to women's empowerment: Case study, Women of Isfahan county. *Research Journal of Isfahan University (Humanities Sciences)*, 19(2), 1-20. (In Farsi).
15. Liamputtong, P. (2009). Qualitative Data Analysis: Conceptual and Practical Considerations. *Health Promotion Journal of Australia*, 20(2), 133-139.
16. Malhotra, A. (2003). Conceptualizing and Measuring Women's Empowerment as A Variable in International Development. *paper was presented at the Workshop on "Measuring Empowerment: Cross-Disciplinary Perspectives*, 1-5.
17. Parveen, Sh. (2007). Gender Awareness of Rural Women in Bangladesh. *Journal of International Women's Studies*, 9(1), 253-269.
18. Patton, M.Q. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. Library of Congress Cataloging in Publication Data, 176.
19. Salari, L. (2007). *Effectiveness evaluation facilitator rural development plans in line with women's empowerment, Study case: Marvdasht County*. M.Sc Thesis, Extension and agricultural education, Shiraz University. (In Farsi).
20. Shabanali Fami, H., Chobchian, Sh., Rahim Zade, M., & Rasoli, F. (2004). identify and analyze Successfully structures of women cooperatives in the Iran. *Women Research*, 4(2), 89-109. (In Farsi).
21. Shakouri, A. (2006). Support policy and women's Empowerment. *Journal of Literature and Humanities Sciences*, 16(61), 129-159. (In Farsi).
22. Spreitzer, G.M. (1996). Social Structural Characteristics of Psychological Empowerment. *Academy of Management Journal*, 39(2), 483-504.
23. Valerie, B.S. (1999). *Feminist Debates*. London: Macmilan.
24. Wang, C. C., Morrel-Samuels, S. Hutchison, P. M., Bell L., & Pestronk R. M. (2004). Flint Photovoice: Community building among youths, adults, and policymakers. *American Journal of Public Health*, 94(6), 911-913.
25. Wang, C.C., & Burris, M. (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education & Behavior*, 24(3):369-387.
26. Wilson, N., Dasho, S., Martin, A. C., Wallerstein, N., Wang, C. C., & Minkler, M. (2007). Engaging Young Adolescents in Social Action Through Photovoice: The Youth Empowerment Strategies (YES!) Project. *Journal of Early Adolescence*, 27(2), 241-261.